

УДК 343.125.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.60>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОЧАТКУ ПЕРЕБІГУ СТРОКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАТРИМАННЯ

Ошедша А.Д.,
*аспірантка відділу дослідження проблем
кримінального процесу та судоустрою
Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України*

Ошедша А.Д. Деякі аспекти початку перебігу строку кримінального процесуального затримання.

У статті розглянуто проблемні аспекти визначення початкового моменту перебігу строку кримінального процесуального затримання. Наголошено, що кримінальне процесуальне затримання зачіпає фундаментальні права та свободи людини під час реалізації кримінальної процесуальної діяльності, внаслідок чого будь-яке тимчасове обмеження права на свободу має супроводжуватись дотриманням передбачених кримінальним процесуальним законодавством гарантій. Зазначено, що при проведенні процесуальних дій спрямованих на викриття особи або перевірку її можливої причетності до вчинення кримінального правопорушення, уповноважені службові особи вдаються до фактичного обмеження свободи з метою забезпечення безперешкодного проведення процесуальної дії, запобігання втечі особи, яка викривається, унеможливлення знищення або приховання доказів, недопущення контакту з іншими учасниками кримінального провадження тощо. З'ясовано, що кримінальне процесуальне законодавство передбачає обмеження свободи особи шляхом заборони залишати місце здійснення процесуальної дії та примусово перебувати поруч з уповноваженою службовою особою чи залишатися у приміщенні, визначеному останньою. Звернуто увагу, що на практиці тимчасове обмеження права на свободу особи під час проведення процесуальних дій (зокрема, обшуку та огляду) не визнається затриманням, попри те, що особа зазнає реального обмеження свободи, оскільки після отримання відповідних заборон від уповноваженої службової особи втрачається можливість вільно пересуватися або залишити місце здійснення процесуальної дії. На підставі аналізу судової практики доведено, що кримінальний процесуальний закон не розмежовує кримінальне процесуальне затримання, що вимагає надання особі статусу підозрюваного та забезпечення відповідних процесуальних гарантій, від заходів, покликаних забезпечити примусову участь особи у проведенні процесуальної дії. Обґрунтовано необхідність більш широкого розуміння початкового моменту кримінального процесуального затримання у контексті здійснення фактичного обмеження права особи на свободу у разі викривальної діяльності сторони обвинувачення для встановлення причетності такої особи до вчинення кримінального правопорушення.

Ключові слова: кримінальне процесуальне затримання, підозрюваний, момент затримання, кримінальне провадження, право на свободу, обмеження свободи.

Oshedsha A.D. Some aspects of the commencement of the term of criminal procedural detention.

The article discusses problematic aspects of determining the starting point of the term of criminal procedural detention. It is emphasized that criminal procedural detention affects fundamental human rights and freedoms during the implementation of criminal procedural activities, as a result of which any temporary restriction of the right to freedom must be accompanied by compliance with the guarantees provided for by criminal procedural legislation. It is noted that when conducting procedural actions aimed at exposing a person or verifying their possible involvement in a criminal offense, authorized officials resort to actual restrictions on freedom in order to ensure the unhindered conduct of procedural actions, prevent the escape of the person being exposed, prevent the destruction or concealment of evidence, preventing contact with other participants in criminal proceedings, etc. It has been established

that criminal procedural law provides for the restriction of a person's freedom by prohibiting them from leaving the place where the procedural action is being carried out and forcing them to remain in the vicinity of the authorized official or to remain in the premises designated by the latter. It was noted that in practice, the temporary restriction of a person's right to freedom during procedural actions (in particular, search and inspection) is not recognized as detention, despite the fact that the person is subject to a real restriction of freedom, since after receiving the relevant prohibitions from an authorized official, the person loses the ability to move freely or leave the place where the procedural action is being carried out. Based on an analysis of judicial practice, it has been proven that criminal procedural law does not distinguish between criminal procedural detention, which requires granting a person the status of a suspect and providing appropriate procedural guarantees, and measures designed to ensure the compulsory participation of a person in procedural actions. The need for a broader understanding of the initial moment of criminal procedural detention in the context of the actual restriction of a person's right to liberty in the case of investigative activities by the prosecution to establish that person's involvement in the commission of a criminal offense has been substantiated.

Key words: criminal procedural detention, suspect, moment of detention, criminal proceedings, right to liberty, restriction of liberty.

Постановка проблеми. З одного боку, кримінальне процесуальне затримання, виступає одним із дієвих процесуальних засобів, покликаних забезпечити ефективне досягнення завдань кримінального провадження, але з іншого – обмежує права, свободи та законні інтереси особи, насамперед право на свободу та особисту недоторканність, гарантовані ст. 29 Конституції України та ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція). Водночас попри нормативне встановлення заборони свавільного обмеження особистої свободи, в практичній площині виникають непоодинокі випадки, коли внаслідок неоднозначного розуміння моменту початку перебігу строку кримінального процесуального затримання відбувається зловживання з боку сторони обвинувачення, зокрема під час реалізації процесуальних дій з метою викриття особи або встановлення її причетності до вчинення нею кримінального правопорушення. При цьому особа, право на свободу якої обмежено, не має ефективних важелів правового захисту від такого обмеження через відсутність відповідного процесуального статусу. Подібні ситуації обумовлюють нагальну потребу в подальшому комплексному дослідженні проблемних аспектів, що виникають при визначенні початку обчислення строку кримінального процесуального затримання.

Метою статті є розгляд деяких аспектів початку перебігу строку кримінального процесуального затримання. Для досягнення поставленої мети передбачається здійснення ґрунтовного аналізу доктринальних підходів, положень кримінального процесуального законодавства, практики його застосування щодо питань, пов'язаних із визначенням початкового моменту затримання особи.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика нормативно-правового регулювання кримінального процесуального затримання знайшла відображення в наукових працях таких провідних науковців як Н.В. Глинська, І.В. Гловюк, Є.В. Дояр, А.В. Захарко, О.В. Капліна, Т.О. Лоскутов, Ю.В. Лук'яненко, Є.І. Макаренко, В.О. Малярова, М.М. Потоцький, В.В. Рогальська, О.А. Солдатенко, В.І. Фаринник, О.О. Юхно, та інших. Зокрема у більшості досліджень значну увагу приділено питанням визначення сутності та правової природи затримання, підстав і порядку його здійснення, а також судового контролю за законністю обмеження свободи особи. Однак при всій цінності наявних наукових напрацювань, доречно зауважити, що питання визначення початкового моменту затримання, який є відправною точкою для обчислення його строку, залишається дискусійним і недостатньо розробленим. Водночас зазначена проблематика набуває більшої актуальності в контексті обмеження свободи та права вільного пересування особи при проведенні кримінальної процесуальної дії (заходу), що реалізується з метою встановлення її причетності до вчинення кримінального правопорушення. Таким чином, окреслена проблематика має важливий правозахисний зміст, і має бути розглянутою крізь призму дотримання прав, свобод і законних інтересів людини під час кримінального переслідування.

Виклад основного матеріалу. У межах сучасної правозахисної парадигми кримінальне процесуальне затримання набуває особливого значення, оскільки зачіпає фундаментальні права та свободи людини під час реалізації кримінальної процесуальної діяльності. Відповідно до тлумачення положень ст. 5 Конвенції, будь-яке тимчасове обмеження свободи особи має супроводжуватись дотриманням встановлених процесуальних гарантій, зокрема шляхом інформування

про причини затримання, доступу до правової допомоги, розгляду справи упродовж розумного строку, судового контролю за законністю затримання тощо [1, с. 6-7].

Серед науковців поширеними є уявлення, що строк обмеження права на свободу під час затримання має починатись із складання протоколу про затримання. До того особа, яка перебуває в підрозділі правоохоронного органу не вважається затриманою, а тому вона не може розраховувати на гарантії, передбачені кримінальним процесуальним законом для затриманих [2, с. 68]. При цьому строк затримання починає відраховуватись саме з моменту його процесуального оформлення [3, с. 105]. Однак критерій процесуального оформлення затримання як вихідної точки для обчислення строку обмеження свободи веде до штучного відтермінування початку перебігу цього строку. У результаті особа фактично може перебувати під контролем правоохоронного органу, бути позбавленою можливості вільного пересування, але при цьому офіційно не вважатися затриманою. Саме тому більшість науковців підтримують обґрунтовану тезу про те, що перебіг строку кримінального процесуального затримання починається з моменту фактичного обмеження свободи особи, а не з моменту складання відповідного процесуального документа. Початок відліку часу не повинен залежати від волевиявлення або зволікання уповноваженої службової особи, яка здійснює затримання, оскільки така залежність створює ризик затягування граничного строку, протягом якого особа може бути затриманою. У результаті особа може перебувати під фактичним контролем правоохоронних органів протягом тривалого часу, хоча в іншому випадку вже мала бути або звільненою, або доставленою до суду з метою обрання запобіжного заходу [4, с. 182; 5, с. 147]. Проте невирішеним залишається питання, що саме необхідно вважати фактичним затриманням, яке обумовлює «запуск» процесуального строку. У правозастосовній практиці відсутність розуміння фактичного затримання призводить до неоднозначного його сприйняття і суперечливої інтерпретації.

Як справедливо наголошував Є.І. Макаренко, правоохоронні органи нерідко вдаються до тимчасового обмеження свободи особи без надання їй відповідного процесуального статусу, адже затримання відбувається до моменту відкриття кримінального провадження та внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР [6, с. 176]. У такому разі особа зазнає обмежень щодо реалізації нею права на свободу і особисту недоторканість, через те, що її доставляють до органу досудового розслідування, примушують залишатися в приміщенні, забороняють вільно пересуватись, вчиняти певні дії тощо. Проте відсутність процесуального статусу підозрюваного позбавляє особу можливості скористатися гарантіями правового захисту від кримінального переслідування, в тому числі й правом на оскарження процесуального примусу. Безумовно, подібна практика не сприяє забезпеченню основоположних прав і свобод людини, оскільки остання перебуває в стані правової невизначеності щодо початку застосування кримінального процесуального затримання та моменту наділення відповідними процесуальними гарантіями.

Варто зазначити, що в процесі проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій, наприклад, особистого обшуку, пред'явлення особи для впізнання, допиту чи інших процесуальних дій (заходів), спрямованих на викриття особи або перевірку її можливої причетності до вчинення кримінального правопорушення, уповноважені службові особи вдаються до фактичного обмеження свободи з метою забезпечення безперешкодного проведення процесуальної дії, запобігання втечі особи, яка викривається, унеможливлення знищення або приховання доказів, недопущення контакту з іншими учасниками кримінального провадження тощо. Процесуальний вплив на свободу особи, яка викривається, реалізується шляхом заборони залишати місце здійснення процесуальної дії (заходу) та примусово перебувати поруч з уповноваженою службовою особою чи залишатися у приміщенні, визначеному останньою з метою забезпечення ефективності процесуальної діяльності, незважаючи на відсутність процесуального статусу підозрюваного. Такі дії, хоч і не супроводжуються формальним позбавленням волі, але все ж за своєю спрямованістю становлять обмеження свободи пересування особи, тобто створюють ситуацію фактичного затримання. Наприклад, положення ч. 3 ст. 236 КПК України надають право стороні обвинувачення заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку [7]. Аналогічні обмеження права вільного пересування особи сторона обвинувачення застосовує і при проведенні огляду (ч. 6 ст. 237 КПК України). В обох випадках йдеться не лише про забезпечення ефективного виконання процесуальної дії, але й про реальне фізичне обмеження свободи особи, яка з моменту оголошення зазначених заборон не має права залишити місце проведення дії за власною ініціативою. Крім того, оскільки подібні заборони від уповно-

важеної службової особи не вважаються затриманням, то вони не впливають на «запуск» відліку строку затримання, протягом якого особу має бути або негайно звільнено, або обрано запобіжний захід (ст. 211 КПК України).

В теоретичній площині наявні непоодинокі доктринальні позиції, що дії уповноважених службових осіб, спрямовані виключно на примусове забезпечення участі особи у процесуальних діях не вважаються моментом затримання. Відповідні обмеження свободи мають допоміжний характер і не є інструментами кримінального переслідування, а тому не тягнуть за собою обов'язку скласти протокол про затримання. Дії слідчого чи прокурора, які полягають у тимчасовій забороні особі залишати місце проведення процесуальної дії або у вимозі залишатися поруч з уповноваженою особою, розглядаються як засоби забезпечення ефективного і безперешкодного проведення процесуальних дій, а не як прояви кримінального процесуального затримання [8, с. 187]. З іншого боку, деякі науковці справедливо зазначають, що під затриманням у кримінальному процесі необхідно розуміти не лише обмеження свободи, здійснюване безпосередньо за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Затриманням має вважатись і обмеження права на свободу під час отримання доказів, спрямованих на з'ясування можливої причетності особи до вчинення нею кримінального правопорушення [9, с. 130]. Подібні погляди знаходять своє обґрунтування й серед інших вчених, зокрема існує підхід, відповідно до якого особу, щодо якої здійснюється процесуальна дія (наприклад, огляд, обшук, пред'явлення для впізнання), необхідно вважати затриманою, оскільки вона фактично обмежена в своїх правах. Відповідно, на таку особу повинен поширюватись кримінальний процесуальний статус підозрюваного, включно з усіма процесуальними правами [10, с. 228]. За таких випадків, хоча на момент здійснення процесуальної дії особа ще не має статусу підозрюваного, вона фактично піддається примусовому процесуальному впливу, характерному саме для стадії досудового розслідування щодо особи, яка вважається причетною до вчинення кримінального правопорушення. Тобто? для затримання характерним є фактичний стан обмеження свободи, а не формальна наявність відповідного статусу. Відтак, якщо особу змушено залишатись у визначеному місці під контролем уповноважених осіб, коли вона не має можливості вільно пересуватись чи вчиняти будь-які дії, таке положення об'єктивно відповідає поняттю фактичного затримання і має тягнути за собою застосування усіх передбачених законом процесуальних гарантій щодо особи, чиє право на свободу зазнає тиску. Серед іншого, ці гарантії включають і початок відліку строку затримання, який має обчислюватись саме з моменту фактичного обмеження свободи, незалежно від наявності чи відсутності формального процесуального оформлення у вигляді складання протоколу чи повідомлення про підозру. У зв'язку з цим? після спливу встановленого кримінальним процесуальним законом строку, особа має бути негайно звільнена, якщо не ухвалено інше процесуальне рішення, що передбачає продовження обмеження її свободи на законних підставах (наприклад, обрання запобіжного заходу).

Запропонований підхід є цілком справедливим, адже зміст ст. 209 КПК України дійсно вказує лише на визначення моменту затримання, яким є фактичне обмеження свободи особи, незалежно від того, як конкретно називається і який зміст носить кримінальна процесуальна дія. У випадку, коли особа перебуває під фактичним контролем органів досудового розслідування, її свобода обмежена незалежно від того, чи є вона затриманою в порядку ст. 208 КПК України, чи ні. Якщо кримінальне процесуальне затримання не оформлене належним чином, така особа повинна мати можливість користуватись усіма правами, що властиві підозрюваному, включаючи можливість оскарження процесуальних дій. Зазначене є ключовим для вдосконалення правозастосовної практики, оскільки унеможливорює зловживання з боку сторони обвинувачення шляхом маніпулювання формою процесуальних дій, при яких обмеження свободи не визнається затриманням. Інакше особа, що переслідується, позбавляється права бути поінформованою щодо підстав затримання, отримати роз'яснення щодо підстав проведення особистого обшуку та вилучення майна. Крім того, така особа не може претендувати на повідомлення третіх осіб про факт затримання, негайне звільнення після зникнення підстав затримання або спливу його строку, належне поведіння, запис дій, які проводяться за участю затриманого тощо (ст. 212 КПК України) [7]. Отже, особа, яка викривається, опиняється за межами визначених кримінальним процесуальним законодавством гарантій, що не лише знижує ефективність захисту порушених прав і свобод людини, але й породжує неконтрольоване та свавільне кримінальне переслідування. Водночас відбувається погіршення процесуального становища особи, оскільки вона не лише позбавлена закріплених процесуальних прав, але й залишається необізнаною щодо строку, протягом якого її право на сво-

боду буде обмежено. Відсутність у особи розуміння про те, коли саме розпочався відлік строку затримання, перетворює її становище на юридично невизначене та процесуально незахищене.

В практичній площині, як правило, за результатами застосування положень ч. 3 ст. 236 КПК України та ч. 6 ст. 237 КПК України сторона обвинувачення не бачить необхідності складати протокол затримання, а особа, щодо якої застосоване тимчасове обмеження свободи, не набуває процесуального статусу. На практиці фактичне обмеження свободи, яке має місце під час проведення процесуальної дії (заходу) з метою перевірки особи на причетність до вчинення кримінального правопорушення, не визнається затриманням у розумінні ст. 208 КПК України та не вимагає складення протоколу. Внаслідок цього особа позбавлена можливості реалізувати процесуальні права, передбачені для осіб, затриманих у кримінальному провадженні. В подальшому особа, яка фактично перебуває під контролем правоохоронних органів, не отримує жодного захисту з боку кримінального процесуального закону. Хоча судова практика здебільшого свідчить, що це не є істотним порушенням прав людини і основоположних свобод. Наприклад, у Постанові Верховного Суду від 03.10.2023 року (справа № 596/509/22) не враховано доводи скажника, що останній, отримавши заборону залишати місце події при проведенні огляду транспортного засобу, фактично був затриманий у розрізі ст. 209 КПК України, однак йому не роз'яснено права як затриманої особи [11]. Іншим прикладом є Постанова Верховного Суду від 08.10.2024 року (справа № 607/3133/20), в якій наголошено, що особа не вважається затриманою за результатами застосування ч. 3 ст. 236 КПК України, а лише тимчасово обмеженою у пересуванні на час проведення обшуку. Тим самим спростувавши доводи апеляційної інстанції, що особа при забороні покидати місце проведення обшуку до його закінчення вважається затриманою, що призводить до порушення права на захист у зв'язку з ненаданням стороною обвинувачення можливості реалізувати процесуальні права підозрюваного під час обшуку [12].

На наш погляд, наведені приклади свідчать, що реальне обмеження свободи особи, яка позбавлена можливості вільно пересуватися або залишити місце здійснення процесуальної дії здебільшого залишається поза увагою та не ототожнюється із затриманнями. У зазначених випадках можна констатувати порушення права людини на свободу, адже заборона покидати місце проведення процесуальної дії набуває усіх ознак фактичного кримінального процесуального затримання, але яке не оформлюється належним чином, що позбавляє особу передбачених законом гарантій проти свавільного втручання у її права. Це свідчить про необхідність переосмислення фіксації моменту затримання та застосування процесуальних гарантій у кримінальному провадженні, оскільки саме обмеження свободи, незалежно від назви та виду процесуальної дії, має розглядатися як відправна точка для набуття особою відповідного процесуального статусу та активізації правозахисних механізмів. В цьому контексті доречно навести декілька показових прикладів. У Постанові Верховного Суду від 08 лютого 2018 року (провадження № 51-386 км 18) колегія суддів взяла до уваги факт, що особу необхідно вважати затриманою з огляду на положення ст. 209 КПК України, оскільки остання була «запрошеною» працівниками правоохоронного органу для участі в огляді місця події у кімнаті поліції. Тобто фактично вона знаходилася поруч з уповноваженою особою, будучи позбавленою права вільного пересування, оскільки не могла залишити визначене приміщення. Верховний Суд наголосив, що за таких обставин особа була затриманою, навіть якщо протокол про затримання складено не було [13]. Іншим важливим прикладом є рішення Верховного Суду від 29.06.2023 року (справа № 759/9497/17), в межах якого встановлено, що наказ залишатися поряд із уповноваженою службовою особою під час проведення огляду місця події варто розцінювати як затримання в розумінні ст. 209 КПК України. Разом з тим орган досудового розслідування, який здійснив затримання в такий спосіб порушив права і свободи особи шляхом неналежного процесуального оформлення її затримання. Відповідно протокол огляду місця події визнано недопустимим доказом з підстав того, що стороною обвинувачення недотримано положення, передбачені ст. 208 і ст. 223 КПК України [14]. Наведені висновки суду свідчать, що для визначення початку перебігу строку кримінального процесуального затримання значення має не назва процесуальної дії, а її фактичний зміст, тобто початковий момент, коли особа об'єктивно позбавляється можливості діяти вільно. Тому визнання особи затриманою у разі її фізичного утримання поряд із службовими особами без можливості залишити місце процесуальної дії становить ключовий орієнтир для вдосконалення уявлення про початок обчислення строку кримінального процесуального затримання.

В цілому необхідність більш широкого розуміння початкового моменту кримінального процесуального затримання у контексті фактичного обмеження свободи під час викривальної діяльності сторони обвинувачення підтримується деякими науковцями. Зокрема Т.О. Лоскутов зауважує, що навіть за короткотривалого і не надто жорсткого за способом обмеження свободи, коли воно застосовується у межах проведення процесуальних дій, спрямованих на встановлення причетності особи до вчинення нею кримінального правопорушення, суттєво погіршує її реальне правове становище. Ситуація може бути погіршена у випадку відсутності процесуального статусу у особи, яка фактично вже піддається процесуальному впливу, що обмежує її можливість вільного пересування. Водночас відсутність процесуального статусу у поєднанні з фактичним обмеженням свободи свідчить про процесуальну уразливість особи, на яку не розповсюджуються правові інструменти захисту, передбачені кримінальним процесуальним законом. Саме тому обмеження свободи під час реалізації викривальних процесуальних дій має розглядатись як кримінальне процесуальне затримання з відповідним набуттям особою процесуального статусу [10, с. 229]. Тому якщо особа, щодо якої проводяться процесуальні дії з метою її викриття у вчиненні кримінального правопорушення, у зв'язку з відсутністю у неї процесуального статусу не має доступу до засобів юридичного захисту від кримінального переслідування, передбачених у КПК України, незначне та короткострокове обмеження свободи, навіть у вигляді заборони залишати місце проведення слідчої дії або зобов'язання перебувати поруч із уповноваженою службовою особою, має розцінюватися як обмеження права на свободу та початок реалізації кримінального процесуального затримання.

Окрім того, у контексті змісту положень ст. 209 КПК України певну неузгодженість виявляють норми ч. 3 ст. 236 та ч. 6 ст. 237 КПК України. Відповідно до цих положень, слідчому або прокурору надано право забороняти будь-якій особі залишати місце проведення відповідно обшуку або огляду до завершення процесуальної дії [7]. Формально така заборона, тобто тимчасове обмеження свободи пересування особи, кореспондується з вимогами ст. 209 КПК України для визнання особи затриманою. Однак кримінальний процесуальний закон не надає чітких орієнтирів для розмежування між процесуальним затриманням, що вимагає надання особі статусу підозрюваного та забезпечення відповідних процесуальних гарантій, і заходами, які покликані забезпечити примусову участь особи у процесуальній дії. Ключовим критерієм для відмежування затримання від примусового забезпечення участі особи при проведенні процесуальних дій, має слугувати їхня спрямованість на викриття особи або перевірку її причетності до вчинення кримінального правопорушення. Тоді обмеження свободи вже не може залишатись суто допоміжним заходом, а перетворюється на інструмент кримінального переслідування [15, с. 245-246].

З огляду на зазначене, вбачається необхідним запровадження змін і доповнень до КПК України в частині визначення початку перебігу строку кримінального процесуального затримання. Для забезпечення правової визначеності, недопущення свавільного обмеження права на свободу, а також узгодження між собою змісту статей 209, 236 та 237 КПК України доцільно внести зміни до ч. 3 ст. 236 та ч. 6 ст. 237 КПК України, передбачивши, що заборона щодо залишення місця обшуку або огляду особою, яка викривається у вчиненні кримінального правопорушення, є моментом затримання відповідно до ст. 209 КПК України.

Висновки. Початок перебігу строку кримінального процесуального затримання має визначатися моментом фактичного обмеження особи у свободі незалежно від назви та змісту кримінальної процесуальної дії, що реалізується з метою встановлення причетності такої особи до вчинення кримінального правопорушення.

Заборона щодо залишення місця здійснення процесуальної дії особою, яка викривається у вчиненні кримінального правопорушення, не може підміняти кримінальне процесуальне затримання. Початок реалізації заборони щодо залишення місця здійснення процесуальної дії особою, яка перевіряється на причетність до вчинення кримінального правопорушення, є початком перебігу строку кримінального процесуального затримання.

На підставі проведеного дослідження необхідно внести такі доповнення до КПК України:

1. У статті 236:

у ч. 3 після слів «заважають проведенню обшуку.» доповнити словами «Заборона щодо залишення місця обшуку особою, яка викривається у вчиненні кримінального правопорушення, є моментом затримання відповідно до ст. 209 КПК України».

2. У статті 237:

у ч. 6 після слів «заважають проведенню огляду.» доповнити словами «Заборона щодо залишення місця огляду особою, яка викривається у вчиненні кримінального правопорушення, є моментом затримання відповідно до ст. 209 КПК України».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Посібник зі статті 5 Європейської конвенції з прав людини. Право на свободу та особисту недоторканність. Рада Європи / Європейський суд з прав людини, 2025. 75 с.
2. Назаров В.В. Проблемні питання застосування затримання у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм*. 2010. № 2 (2). С. 67–68.
3. Крет Г.Р. Процесуальний порядок повідомлення про затримання близьких родичів затриманого, членів його сім'ї та інших осіб. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 102–107.
4. Янович Ю.П. Складові частини затримання особи без ухвали слідчого судді, суду в кримінальному процесі. *The Journal of VN Karazin Kharkiv National University. Series Law*. 2014. № 18. С. 181–184.
5. Логін Р.І. Процесуальний порядок затримання уповноваженою службовою особою під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. *Форум права*. 2024. № 78 (1). С. 140–151.
6. Макаренко Є.І. Правомірність затримання підозрюваного. *Право і суспільство*. 2013. № 4. С. 174–181.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90-91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.06.2025).
8. Потоцький М.М. Затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення: дис. ... докт. філософії. Кропивницький. 2022. 275 с.
9. Макаренко Є.І. Щодо сутності затримання підозрюваного за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Право і суспільство*, 2013. № 3. С. 126–134.
10. Лоскутов Т.О. Обмеження та порушення права на свободу під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 226–230.
11. Постанова Верховного Суду від 03 жовтня 2023 року. Справа № 596/509/22. Провадження № 51-4206км23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985494> (дата звернення: 12.06.2025).
12. Постанова Верховного Суду від 08 жовтня 2024 року. Справа № 607/3133/20. Провадження № 51-1528км24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123281923> (дата звернення: 12.06.2025).
13. Постанова Верховного Суду від 08 лютого 2018 року. Провадження № 51-386 км 18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72243400> (дата звернення: 12.06.2025).
14. Постанова Верховного Суду від 29 червня 2023 року. Справа № 759/9497/17. Провадження № 51-16 км 23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111972757> (дата звернення: 12.06.2025).
15. Лоскутов Т.О. Окремі проблемні питання кримінального процесуального затримання. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи: матеріали круглого столу (м. Львів, 11 червня 2021 року)*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 244–246.